

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier Provinciehuis in Gent

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Provinciehuis, Gent, Gouvernementstraat 1, Jodenstraat 1 en
Henegouwenstraat 48 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/44021/140.1

Evert Vandeweghe

9/01/2019

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	7
1.3.1.	Inplanting, omgevingsaanleg en planindeling	7
1.3.2.	Constructie en exterieur.....	9
1.3.3.	Figuratief beeldhouwwerk.....	12
1.3.4.	Glasramen en interieurafwerking	13
1.3.5.	Cultuuroederen	14
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	15
2.	Evaluerend gedeelte	16
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	16
2.1.1.	Architecturale waarde	16
2.1.2.	Artistieke waarde	21
2.1.3.	Stedenbouwkundige waarde	23
2.1.4.	Historische waarde	23
2.1.5.	Archeologische waarde	24
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	24
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	24
2.4.	Juridische toestand	25
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	25
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	25
3.	Beheersvisie	25
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	25
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	25
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	26
4.	Bronnen	26
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	27
5.1.	Omgevingsplan	27
5.2.	Fotobijlage	27
5.3.	Cultuuroederen	27
5.4.	Documentatie	27

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De opmaak van het beschermingsdossier voor het provinciehuis in Gent kadert binnen de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in Gent en deelgemeenten, die tijdens deze regeerperiode focust op de naoorlogse periode. Voor de Gentse binnenstad werden panden geselecteerd voor bescherming op basis van literatuuronderzoek, overleg met de stedelijke Dienst Monumentenzorg en Architectuur en selectief veldwerk en archiefonderzoek. Het provinciehuis werd ook afgewogen tegen de bewaarde provinciehuizen en binnen de oeuvres van de ontwerpers in Vlaanderen.

1.1. Situering

Het provinciehuis is gelegen in de historische binnenstad van Gent en omvat een volledig bouwblok met gevels aan de Gouvernmentstraat 1, Henegouwenstraat 48, Jodenstraat 1 en het François Laurentplein. De bescherming van het provinciehuis omvat cultuuroederen die besproken en gemotiveerd worden in bijlage 5.3. Cultuuroederen.

1.2. Historisch overzicht

Het provinciehuis bevindt zich op de plek van de vroegmiddeleeuwse handelsnederzetting van Gent waarrond in de tweede helft van de negende eeuw een halfcirkelvormige gracht werd gegraven, onder andere langs de Jodenstraat. Tijdens de late middeleeuwen richtte men in deze nederzetting heel wat natuurstenen woningen voor edellieden ("stenen") op, zo ook op de plaats van het latere provinciehuis (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 1). Van 1543 tot 1577 werd dat steen gebruikt als proosdij (Hof van Sint-Baafs) en vanaf 1589 als bisschoppelijk paleis. Een aquarel van Lieven van der Schelden toont hoe het gebouw er anno 1585 uitzag (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 2). In 1633 werd het gebouw grondig verbouwd door bisschop Antoon Triest maar het behield zijn functie tot 1794.¹

In 1794 werd het gebouw aangeslagen als nationaal goed door de voorloper van het provinciebestuur: de *administratie generaal van het arrondissement van Oost- en Hollands Vlaanderen* (vanaf 1796 de centrale administratie van het Schelddedepartement of "*Département de l'Escaut*" en vanaf 1800 Raad van de Prefectuur of "*Conseil de Préfecture*"). In 1815, tijdens de Hollandse Periode, voerde men een nieuwe hervorming door tot Provinciale Staten (96 leden) en college van Gedeputeerde staten (9 leden). Drie jaar later werd hiervoor een eerste provincieraadzaal opgericht, vergelijkbaar met de aula van de Gentse universiteit. Een schilderij van Pieter Frans De Noter toont de toestand van het complex anno 1819 (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 3). In 1828 realiseerde men langs de Gouvernmentsstraat een uniforme bepleisterde lijstgevel met een centrale ingang en halfcirkelvormige vestibule, en ook aan de zijde van het François Laurentplein kreeg het complex in de loop van de 19de eeuw een uniforme lijstgevel (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 4 en 11). Mede door opeenvolgende verbouwingen ontstond een vrij regelmatige plattegrond bestaande uit vier vleugels rond een rechthoekige binnenplaats (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 5).²

Ondanks deze verbouwingen klaagde men in de provincieraad vanaf 1872 regelmatig de ontoereikendheid van het gebouw aan, in het bijzonder van de provincieraadzaal. Provinciaal ingenieur Theodore Belpaire maakte ontwerpen maar de uitvoering liet jaren op zich wachten omwille van discussies tussen de provinciale en nationale overheid over de kostenverdeling. Bij keizerlijk decreet van 9 april 1811 was de eigendom overgedragen aan het bestuur van het Schelddedepartement maar om financiële redenen werd het gebouw op 16 augustus 1844 opnieuw overgedragen aan de staat, op voorwaarde dat de bestemming ervan niet gewijzigd zou worden.³ Pas in 1889 kwamen staat en provincie tot een overeenkomst over de kostenverdeling. De provincie wachtte hier echter niet op om een architectuurwedstrijd te organiseren (in 1887) en omdat deze wedstrijd weinig

¹ DEMEY 1996, 5-8.

² DEMEY 1996, 8-10.

³ De provincie zou pas vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw het gebouw geleidelijk aan volledig verwerven.

resultaat opleverde, namen de leden van de Bestendige Deputatie in 1888 contact op met enkele vooraanstaande architecten zoals Adolphe Pauli, Joseph De Waele en August Van Assche. Die laatste maakte verschillende ontwerpen in historiserende stijl (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 6-8) maar deze werden niet goedgekeurd door de provincieraad. 15 februari 1890 sloot de staat daarom een overeenkomst met de Brusselse architect Jules-Jacques Van Ysendyck, ondanks protest van de provincieraad. Zij vreesde centralisme en een gebrek aan respect voor het historisch stadsgezicht van Gent. Van Ysendycks ontwerp in neo-Vlaamserenaissance-stijl werd toch uitgevoerd, zij het niet zonder slag of stoot, onder andere omwille van aanslepende discussies over de funderingen. Pas in de herfst van 1896 kon de provincieraad eindelijk haar intrek nemen in de nieuwe gebouwen aan het François Laurentplein (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 9-10). De neoclassicistische vleugel aan de Gouvernementstraat bleef behouden.⁴

Een kwarteeuw later kampte de provincie opnieuw met plaatsgebrek door de uitbreiding van de provinciale diensten. De bevoegde minister van Landbouw en Openbare Werken toonde zich in 1923 bereid om hiervoor een budget in zijn begroting te voorzien maar waarschijnlijk werden toen slechts enkele kleinere werken uitgevoerd. Pas in 1930 maakte Valentin Vaerwyck, die sinds 1923 provinciearchitect was, meer grootschalige plannen voor een nieuw provinciehuis in zijn typische stijl (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 12-14). Deze plannen voorzagen een nieuwbouw aan de Gouvernementstraat en Henegouwenstraat, met behoud van het laat 19de-eeuwse complex aan de kant van het François Laurentplein. De gevelarchitectuur van die nieuwbouw vertoont wel enige gelijkenis met het gebouw dat na de Tweede Wereldoorlog zou gerealiseerd worden maar de planindeling was duidelijk verschillend. Zo voorzag Vaerwyck in 1930 nog een monumentale ingang aan de Henegouwenstraat (in plaats van aan de Gouvernementstraat). In december 1936 zou overgegaan worden tot de aanbesteding van de afbraak van het oude deel aan de Gouvernementstraat maar deze werken bleven onuitgevoerd, mede door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.⁵

In mei 1940 werd het provinciehuis omgevormd tot *Oberfeldkommandantur*, de Duitse bezettingsmacht die verantwoordelijk was voor Oost- en West-Vlaanderen. Toen de Duitsers het gebouw in september 1944 verlieten, staken ze het in brand om te verhinderen dat de voorraden en archieven in handen van het verzet of de Britse troepen zouden komen. Het complex werd hierdoor onherstelbaar beschadigd (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 11). Meer dan 13 jaar lang (tot 11 oktober 1957) zou de provincieraad noodgedwongen vergaderen in andere gebouwen zoals de universiteitsaula of de feestzaal van de landbouwhogeschool.⁶

Nochtans legde Vaerwyck al begin november 1944 een bouwprogramma van een nieuw provinciehuis voor aan de gouverneur met een opsomming van alle nodige lokalen en voorzieningen voor de gouverneur en het provinciebestuur. Hij gaf ook aan dat het mogelijk was om de resten van de gouverneurswoning en het gebouw aan het François Laurentplein te recupereren.⁷ Dit impliceerde natuurlijk wel dat men qua omvang en vormgeving weinig kon afwijken van het vooroorlogse gebouw. Even werd de mogelijkheid onderzocht van een andere inplanting in de stad maar omwille van budgettaire redenen koos men toch voor de bestaande site.⁸ Al in februari 1945 maakte Vaerwyck naar verluidt een eerste voorontwerp voor een volledig nieuw gebouw.⁹ Bewaarde plannen van Vaerwyck, gedateerd maart 1946, tonen een complex dat al grotendeels in de lijn ligt van de uitgevoerde plannen. Het belangrijkste verschil is dat het complex iets meer pittoresk en minder monumentaal is opgevat, met een bouwlaag minder, hogere daken met dakkapellen, en een rijker decoratief programma. Aan de Gouvernementstraat werd nog een imposante koepel voorzien boven de ingangstravee en het laat 19de-eeuwse hotel van de gouverneur aan het François Laurentplein bleef in deze plannen behouden. Enkele

---

⁴ DEMEY 1996, 9-13.

⁵ Provinciearchief KP93 79-85; Rijksarchief PAOV Griffie 347-7; DEMEY 1996, 14-16; DE SMET 1932, 149.

⁶ DEMEY 1996, 14-16.

⁷ Rijksarchief PAOV Griffie 347-7.

⁸ DEMEY 1991, 23.

⁹ DEMEY 1996, 17-19.

maanden later (augustus-oktober 1946) maakte architect Jean Hebbelynck, waarschijnlijk op vraag van het provinciebestuur, plannen die duidelijk voortborduurden op de plannen van Vaerwyck, mits enkele kleinere aanpassingen. Die gingen vooral in de richting van meer eenvoud en regelmaat, wat het uiteindelijk gerealiseerde ontwerp nog meer zou kenmerken (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 15-31).¹⁰ Uit deze plannen blijkt dat Jean Hebbelynck niet louter de technische uitvoering van het gebouw voor zijn rekening genomen heeft, zoals tot op heden aangenomen.¹¹ Hij was ook mee verantwoordelijk voor het architecturale aspect.

In juli 1947 kreeg Vaerwyck van het Ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw officieel de opdracht om definitieve plannen op te maken in samenwerking met Hebbelynck. Vanaf oktober 1947 zijn de plannen inderdaad steeds door beide architecten ondertekend (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 32-35).¹² Enkel de plannen van het gewapend beton (de vloer van de begane grond en de eerste, tweede en derde verdieping) werden opgemaakt door een ander ontwerper: ingenieur-architect A. Bouquet.

In maart 1949 besliste het provinciebestuur om alle resten van het bestaande gebouw te slopen en een volledige nieuwbouw te zetten en uiteindelijk zou deze in drie fasen gerealiseerd worden vanaf begin jaren vijftig tot begin jaren zestig. De reden voor deze fasering is te zoeken in de subsidiëring door de nationale overheid, wat vaak een heikel punt was bij de bouw van provinciehuizen.¹³ Nog in 1961 beklagde Hebbelynck zich erover dat deze werken nog steeds niet voltooid waren omdat men steeds moest wachten op subsidies van de nationale overheid.¹⁴

In 1949 werden de definitieve plannen van het eerste deel van het complex (de vleugel langs de Gouvernamentstraat en de provincieraadzaal) opgemaakt in overleg met Prosper Pieter Zerck, hoofdingenieur-bouwmeester bij Bruggen en Wegen. Op 7 maart 1950 ontving het Bestuur der Gebouwen van het Ministerie van Openbare Werken hiervoor een bouwvergunning en de Gentse firma De Gezelle kreeg de ruwbouw toegewezen. In 1953 wijzigde het ontwerp nog lichtjes, waarschijnlijk om budgettaire redenen: de lantaarntoren met koepel en bekronend beeld boven de ingangstravee (bijlage 5.4. documentatie, foto 36) werd vervangen door een plat dak, en op vraag van het hoofdbestuur van het Bestuur der Gebouwen werden de zadeldaken met dakkapellen aan de Henegouwenstraat vervangen door licht hellende daken en werden de uitspringende vensteromlijstingen weggelaten. Op 30 december 1953 kreeg aannemer P.V.B.A. Robert Wyckaert de werken toegewezen op voorwaarde dat de werken ten laatste op 15 april 1954 startten en binnen 250 werkdagen waren voltooid. De werken omvatten ook de afbraak van de resten van het uitgebrande gebouw en de opmeting van overblijfselen van historische gebouwen.

Op 11 januari 1954 volgde een bouwvergunning voor het westelijk deel van de vleugel aan de Henegouwenstraat en de hoek met de Gouvernamentstraat (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 37-38). Einde 1956 nam de provincie die gebouwen deels in gebruik en op 14 oktober 1957 volgde de plechtige opening van de provincieraadzaal, met wapenschilden in de glasramen van de Gentse glazeniers César Vanhevele en Olivier Ganton. In 1958 werden de bas-reliëfs in blauwe hardsteen aangebracht, waarvoor beeldhouwer Geo Verbanck een jaar eerder de opdracht had gekregen van Vaerwyck. De Kortrijkse firma METALHOME realiseerde de met koperkleurig metaal beslagen deuren van de hoofdingang aan de Gouvernamentstraat en van de traptoren op de hoek van de Gouvernamentstraat en de Henegouwenstraat zijn het werk van.

---

¹⁰ Provinciearchief KP93 1-9 en Archieven voor Moderne Architectuur, archief Jean Hebbelynck, dossier 244: provinciehotel in Gent.

¹¹ Zie bijvoorbeeld: DEMEY 1996, 19.

¹² Archieven voor Moderne Architectuur, archief Jean Hebbelynck, dossier 244: provinciehotel in Gent.

¹³ De Provinciewet van 1836 was vrij dubbelzinnig over wie de kosten van een provinciegebouw moest dragen: de provincie of de staat. In realiteit bleek de provincie afhankelijk van de goodwill van de Belgische regering en die goodwill was op haar beurt afhankelijk van het beschikbare budget en de politieke kleur. Het resultaat was vaak een heel traag bouwproces, ook in de naoorlogse periode (CORNILLY 2013, 13-14; 21-22).

¹⁴ HEBBELYNCK J. 1961, 65.

Voor het derde en grootste deel van het complex (de bureaus ten oosten van de traptoren aan de Henegouwenstraat, de oostelijke vleugel met de bureaus van de gouverneur en de griffier, de aanpalende gouverneurswoning en het afsluitingshek aan het François Laurentplein, de vleugel met salons en banketzalen parallel aan de Jodenstraat en de conciërgewoningen met garages op de hoek van de Jodenstraat en Gouvernementstraat) maakten Jean Hebbelynck en Valentin Vaerwyck meerdere ontwerpen in de periode 1955-1958 (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 39-43). De definitieve plannen werden op 2 april 1958 voorgesteld. Op 6 april 1959 volgde de bouwvergunning en enkele dagen later al startte men met de werken die echter pas begin jaren zestig voltooid werden.¹⁵

In 1961 maakte Stéphane Jasinski nog ontwerpen voor de "zaal der permanente afgevaardigden" of de deputatiezaal (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 47) maar deze zaal werd eind 20ste eeuw heringericht.¹⁶ De rest van de interieurinrichting werd door Vaerwyck en Hebbelynck zelf ontworpen, inclusief de luchters in de representatieve ruimtes en de kastenwanden in de administratieve bureaus (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 44-46). Midden jaren negentig onderging het gebouw wel een renovatie maar met behoud van de erfgoedelementen.¹⁷

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Het provinciehuis is een van na de Tweede Wereldoorlog daterend wederopbouwpaand in een modern classicistische baksteenarchitectuur, met invloeden van zowel de neotraditionele stijl als de art deco.

1.3.1. Inplanting, omgevingsaanleg en planindeling

Het provinciehuis bevindt zich in de historische binnenstad van Gent, in een wijk tussen het Zuidpark en de Sint-Baafskathedraal die tijdens het laatste kwart van de 19de eeuw werd gesaneerd met het Zollikofer-De Vigneplan (1880-1888). Dit plan omvatte de aanleg van onder andere het François Laurentplein (op de overwelfde Nederschelde) en enkele nieuwe, brede straten zoals de Henegouwenstraat, die het Zuidstation en de binnenstad verbinden. Het straatbeeld in die wijk wordt nog steeds bepaald door laat-19de-eeuwse burgerwoningen, voornamelijk in de typische bak- en hardsteenarchitectuur (vaak ontworpen door Edmond De Vigne), hier en daar aangevuld met recentere appartementsgebouwen. In de Gouvernementstraat bleven ook nog enkele oudere, classicistische en neoclassicistische huizen bewaard.¹⁸ Het exterieur van het provinciehuis kenmerkt zich door een evenwichtig samengaan van integratie en affirmatie (representatie) in de bestaande stedenbouwkundige **context**. Enerzijds onderscheidt het zich van de omliggende bebouwing door de grootschaligheid van het complex (een volledig bouwblok), de homogeniteit van het gevelmateriaal (baksteen in combinatie met blauwe hardsteen) en enkele, weliswaar bescheiden, torenvolumes. Anderzijds draagt dat materiaalgebruik bij tot de stedenbouwkundige integratie van het gebouw, met name in de Gouvernementstraat en de Henegouwenstraat, net zoals de relatief beperkte en aan de breedte van de straten aangepaste hoogte van de verschillende vleugels, en de variatie van de vier straatwanden.

De **planindeling** van het gebouw is bijna identiek aan die van zijn 19de-eeuwse voorganger en bestaat uit vier aaneengeschakelde vleugels, min of meer orthogonaal geschikt rond een binnenplaats. Enkel de zuidelijke vleugel aan de Henegouwenstraat staat enigszins scheef ten opzichte van de andere. De noordelijke en de westelijke vleugel lopen

---

¹⁵ Stadsarchief Gent, Bouwaanvragen, G12, 1950/G/1, 1953/G/24 en 1959/G/1; Rijksarchief PAOV Griffie 347-7; DEMEY 1991, 23; 1996, 17-19; Archieven voor Moderne Architectuur, archief Hebbelynck, dossier 244.

¹⁶ Rijksarchief PAOV Griffie 347-7.

¹⁷ DEMEY 1993, 63 en DEMEY 1996, 5-21.

¹⁸ BOGAERT C. e.a. 1976: *Henegouwenstraat* [online] <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/102936> (laatst geraadpleegd op 8 juni 2018).

verder door, respectievelijk oostwaarts en zuidwaarts, en bakenen aan de zuidzijde een tuin af en aan de oostzijde een voorkeer die afgescheiden wordt van het François Laurentplein door een hek. De scheiding tussen deze twee buitenruimtes wordt gevormd door de gouverneurswoning die aan de zuidoostzijde van het complex is aangebouwd.

Het perceel van het provinciehuis vertoont een aanzienlijke niveauverschil tussen de Gouvernementstraat (de vroegere Opperscheldestraat) en het lagergelegen François Laurentplein (de eind 19de eeuw overwelfde Nederschelde) waardoor de begane grond aan de Gouvernementstraat overeenkomt met de eerste verdieping aan het François Laurentplein. De voorkeer aan het François Laurentplein volgt het lagere niveau, de tuin aan de Jodenstraat het hogere niveau. De binnenplaats volgt grotendeels het niveau van de Gouvernementstraat maar aan de zijde van de Henegouwenstraat en Jodenstraat bevinden zich lager gelegen niveaus die te bereiken zijn via respectievelijk een trap en een hellend vlak.

Het complex omvat drie buitenruimtes: een binnenplaats, een voorkeer aan het François Laurentplein en een tuin aan de Jodenstraat. De binnenplaats is volledig verhard en de dieperliggende niveaus ervan worden afgeboord met lage bakstenen muurtjes met blauwhardstenen dekstenen. In een halfronde zuilenportiek aan de zijde van de Gouvernementstraat bevindt zich een ronde waterpartij met centraal een waterbassin met een fontein op een sokkel. Deze fontein is ook zichtbaar vanaf de ingang aan de Gouvernementstraat en de ertegenover liggende straat (Oranjeberg). De voorkeer aan het François Laurentplein is eveneens grotendeels verhard maar bevat op de hoek met de Jodenstraat twee bruine beuken. De tuin aan de Jodenstraat bestaat grotendeels uit een vrijwel rechthoekig grasveld met aan oost- en westzijde een terras van blauwe hardstenen tegels, die met elkaar verbonden worden door een recht pad van blauwe hardstenen tegels en stroken in baksteen. Rond het grasveld bevinden zich plantenvakken die afgeschermd worden door lage buxushagen, enkele struiken en bomen, en een fontein.

De westelijke vleugel aan de Gouvernementstraat bevat centraal de hoofdingang van het complex met een overdekte doorgang en een halfcirkelvormige zuilenportiek aan de binnenplaats en aan weerszijden ontvangstruimtes. Ten zuiden hiervan bevinden zich de marmeren traphal en de hoekzaal. In het meest zuidelijke deel van deze vleugel en ten noorden van de hoofdingang is er een conciërgewoning. Op de eerste verdieping bevindt zich centraal boven de zuilenportiek de dubbelhoge, halfcirkelvormige provincieraadzaal. Deze raadzaal wordt door een gang (galerij) afgescheiden van de ruimtes aan de straatzijde waaronder de zaal van de voorzitter en twee open ruimtes. Ten zuiden daarvan bevinden zich de marmeren traphal en twee kleinere, representatieve zalen: de pianozaal aan de zijde van de Gouvernementstraat, en de zaal Hélène De Reuse of de oude deputatiezaal aan de tuinzijde.

De zuidelijke vleugel langs de Jodenstraat staat loodrecht op die van de Gouvernementstraat. Deze vleugel heeft aan de zijde van de binnenplaats een lange gang en aan de tuinzijde representatieve ontvangstruimtes waaronder de grote banketzaal en een drietal kleinere lokalen. De gang geeft aan de oostzijde uit op de houten traphal die zich bevindt op de eerste verdieping van de zogenaamde gouverneurswoning (die nooit als dusdanig gebruikt is). Rond de houten traphal bevinden zich enkele kleinere functionele ruimtes in de noordoostelijke hoek (boven de inkomhal van de gouverneurswoning), en ten zuiden daarvan een kleinere representatieve ruimte (de Cirkante Zaal). Het zuidelijke deel van de woning wordt ingenomen door twee grotere, representatieve ruimtes: de antiekzaal aan het François Laurentplein en de Lefèvrezaal aan de tuinzijde. Op de eerste verdieping van de vleugel langs de Jodenstraat bevindt zich, net zoals op de begane grond, een brede gang aan de zijde van de binnenplaats (de vergadergang), en aan de straatzijde enkele kleinere zalen waaronder de Ronde en Vierkante Zaal, en bureaus van gedeputeerden. Ook de gouverneurswoning bevat op deze verdieping bureaus van gedeputeerden rond de houten traphal.

Loodrecht op de vleugel van de Jodenstraat en ingeklemd tussen de gouverneurswoning en de vleugel aan de Henegouwenstraat bevindt zich nog een kleine oostelijke vleugel met op de begane grond (niveau Gouvernementstraat) aan de zijde van het François

Laurentplein de bureaus van de gouverneur en de griffier, en aan de zijde van de binnenplaats een brede gang en centraal een representatief inkomportaal, geflankeerd door een wachtruimte en receptie. De kelderverdieping, die aan deze zijde volledig bovengronds is, huisvest bureaus en garages, de twee bovenverdiepingen bevatten administratieve bureaus.

De vleugel aan de Henegouwenstraat bevat de deputatiezaal op de begane grond (niveau Gouvernementstraat), aan de zijde van het François Laurentplein. Voor de rest bestaat deze vleugel op de verschillende verdiepingen uit administratieve bureaus aan de straatzijde, met elkaar verbonden door een gang aan de kant van de binnenplaats en met twee traphallen, één op de hoek met de Gouvernementstraat en één centraal. De vrijwel volledig bovengrondse kelderverdieping aan de zijde van het François Laurentplein bevat de refter.

1.3.2. Constructie en exterieur

Bij de bouw van het complex in de jaren vijftig werd volgens de plannen een deel van de bestaande funderingen van de vernielde gebouwen behouden. Voor het gebouw zelf werd geopteerd voor een **constructie** met dragende bakstenen muren in combinatie met dragende vloeren in gewapend beton. De kapconstructies bestaan uit een combinatie van metalen en houten spanten.

Het **algemene uitzicht** van het complex wordt bepaald door volumes van één tot zes bouwlagen hoog onder zadel- en schilddaken met uitzondering van het meest noordelijke deel van de vleugel aan de Gouvernementstraat dat een lessenaarsdak heeft, en de provincieraadzaal die een zadeldak combineert met een half kegeldak. De drie torens en flankerende traveeën hebben een plat dak, net zoals het inkomportaal van de gouverneurswoning aan het François Laurentplein en dat aan de binnenplaats. De steilere en dus vanaf de straat zichtbare daken (van de vleugel aan de Gouvernementstraat, de provincieraadzaal en de gouverneurswoning) zijn bedekt met zwarte pannen (en leien voor de dakkapellen), de andere met zink. Verder worden de daken gekenmerkt door enkele schoorstenen, steeds opgebouwd uit rode baksteen met een blauwhardstenen bekroning. Aan de zuidzijde van het complex bevinden zich enkele hogere exemplaren, twee aan de zuidgevel van de gouverneurswoning en één aan de noordzijde ervan, twee aan de conciërgewoning op de hoek van de Jodenstraat en Gouvernementstraat, en twee tegen de zijgevel ten noorden daarvan. Gelijkaardige maar minder hoog uitstekende schoorstenen bevinden zich aan weerszijden van de hoek gevormd door de vleugels van de Jodenstraat en het François Laurentplein (twee), tegen de westzijde van de centrale traptoren in de Henegouwenstraat (één) en in de nok van het lessenaarsdak tussen de twee torens van de Gouvernementstraat (twee).

De volumewerking van de straatgevels is eerder beperkt, met uitzondering van de inkompartij aan de Gouvernementstraat, de hoek van die straat met de Henegouwenstraat (beide met veelhoekig torenvolume) en de inkom van de gouverneurswoning. Qua gevelmateriaal vertoont het complex een heel grote homogeniteit: overwegend rode baksteen in combinatie met blauwe hardsteen voor een ruim bemeten sokkel (vaak tot net onder of zelfs boven de vensters van de begane grond) en voor decoratieve en functionele elementen zoals vensterbanken en -omkadering, dak- en waterlijsten, muurbanden, negblokken en het figuratief beeldenprogramma (reliëfs). Decoratief smeedijzer is aanwezig in de vorm van lantaarns (één aan weerszijden van de inkom van de gouverneurswoning en aan de binnenplaats, en drie in de zuilenportiek), trapleuningen aan weerszijden van de inkom aan de binnenplaats, en hekkens op de rooilijn aan het François Laurentplein (met twee brede poorten) en een deel van de Jodenstraat (met één brede en één smalle poort). Ook de vensters van de onderbouw aan de Henegouwenstraat en de zijgevel daarvan aan het François Laurentplein hebben gelijkaardig hekkwerk, evenals de borstwering van de verlaagde vensters op de eerste verdieping aan het François Laurentplein. Verder zijn grilles met decoratieve motieven aangebracht voor de keldervensters en voor de deurlichten aan de ingang op de hoek van de Gouvernementstraat en de Henegouwenstraat, en aan de hoofdingang van de

Gouvernementstraat. Die twee deuren hebben ook een koperkleurige afwerking. De metalen deurkloppers aan de hoofdingang hebben de vorm van een leeuwenkop.

Witgeschilderd hout is gebruikt voor het overige schrijnwerk: de ramen, deuren en garagepoorten, de zijkanten van de dakkapellen en de luiken vooraan bij een aantal ervan, en de houten kroonlijst van de conciërgewoning op de hoek van de Gouvernementstraat en de Jodenstraat.

De vensters zijn rechthoekig, vaak naar boven toe verkleinend, en verlengd bij meer representatieve vertrekken zoals de deputatiezaal, het bureau van de gouverneur en de antiekzaal aan het François Laurentplein, net als bij de marmeren traphal aan de Gouvernementstraat. Vooral bij deze representatieve vertrekken hebben de vensters een volledige blauwhardstenen omlijsting en soms zijn deze aaneengeschaald tot kruisvensters, bijvoorbeeld bij de provincieraadzaal en de traphallen. De ramen zijn veelal kantelramen en hebben een vrij gelijkaardige, kleine rechthoekige roede-verdeling, soms gevat in een groter houten kader (een kruis of enkel een regel, die laatste soms met tandlijst). Horizontaal op verticaal zijn volgende combinaties van roede-verdeling gebruikt: twee op twee (dakkapellen), twee op drie (hoektraptoren), twee op vier (flankerende traveeën van hoektoren), twee op vijf (conciërgewoning op de hoek van de hoek Jodenstraat), drie op twee (erkerramen), drie op drie (toren Gouvernementstraat en voor de vierde en vijfde bouwlaag aan de Henegouwenstraat), drie op vier (standaardraam), vier op twee (bow windows), vier op drie (bow windows en conciërgewoning aan de Gouvernementstraat), vier op vier, vier op vijf (Gouvernementstraat), vier op zes (bijvoorbeeld het bureau van de gouverneur aan het François Laurentplein), vier op zeven (voor de traplichten aan de Gouvernementstraat). Ook de deuren en garagepoorten hebben deurlichten en blinde panelen met gelijkaardige afmetingen als die van de roede-verdeling. De meeste ramen en deuren bewaren het originele hang- en sluitwerk. Enkel bij de straatgevel van de vleugel aan het François Laurentplein is het schrijnwerk vernieuwd (met uitzondering van de drie verlaagde vensters), weliswaar met herneming van de oorspronkelijke roede-verdeling.

De vier **straatgevels** van het complex vertonen elk een heel eigen karakter door hun bouwhoogte, dakvorm, volumetrie en gevelcompositie. De gevel aan de Gouvernementstraat is grotendeels vrij symmetrisch en telt drie bouwlagen met centraal de inkom die benadrukt wordt door een bescheiden torenvolume van vier bouwlagen als een visuele afsluiting van de ertegenover liggende straat (de Oranjeberg). De symmetrische, axiale compositie van dit volume wordt gerelativeerd door de licht afwijkende breedte van de twee delen links en rechts van de toren (respectievelijk zes en vijf traveeën), en vooral door de verschillende uitwerking van de hoekpartijen. De hoek met de Henegouwenstraat heeft een hoger oplopend torenvolume van vijf tot zes bouwlagen dat aansluit bij de vleugel aan de Henegouwenstraat. Richting Jodenstraat daarentegen loopt het bouwvolume trapsgewijs af. De gevelordonnantie aan de Gouvernementstraat is, met uitzondering van de conciërgewoning op de hoek van de Jodenstraat, overwegend verticaal door de aanwezigheid van de twee torens, de risaliterende uitwerking van die torens en van de aanpalende traveeën, de hoge vensters en het hoge schilddak met twee registers dakkapellen, voorzien van een eigen schilddak en bolbekroning. De daken van de twee lagere volumes richting Jodenstraat hebben slechts één register dakkapellen, maar deze daken worden verder verlevendigd door de hoge bakstenen schouwen, waarvan twee met risaliterende uitwerking in een hoger oplopende zijgevel. Voor enige horizontaliteit wordt gezorgd door eenvoudige waterlijsten boven de eerste en bovenste bouwlaag, een daklijst (bij de conciërgewoning een uitgewerkte kroonlijst op klossen) en enkele doorlopende muurbanden, meestal ter hoogte van de onderdorpels.

De veelhoekige traptoren op de noordoostelijke hoek met aan weerszijden een risaliterend uitgewerkte travee vormt de overgang naar de gevel aan de Henegouwenstraat die in vergelijking met de gevel aan de Gouvernementstraat regelmatig is opgevat. Deze gevel bestaat grotendeels uit een breed volume van vijf bouwlagen (en een bijkomende halfondergrondse verdieping die naar het oosten toe verandert in een volwaardige zesde bouwlaag). Dit monumentale volume wordt opgedeeld in twee ongelijke delen door een

hoger oplopende traptoren van zes bouwlagen. Aan de kant van het François Laurentplein bevat deze vleugel nog een kleiner volume van drie bouwlagen, dat gelijkaardig is opgevat als het hogere volume maar volledig gesloten, met uitzondering van de bovenste bouwlaag. De ritmering van de straatwand aan de Henegouwenstraat is eerder horizontaal door de eenvoudige water- en daklijst bovenaan het hoge volume (bij de andere delen enkel een daklijst), de tot muurbanden doorgetrokken boven- en onderdorpels van de vensters die slechts door smalle muurdammen van elkaar gescheiden worden, en de heel licht hellende, en dus vanaf de straat onzichtbare daken. Het strenge, regelmatige en horizontale karakter van deze gevel wordt enkel doorbroken door de centrale traptoren met flankerende, risaliterend uitgewerkte traveeën (identiek aan die van de hoektoren), getrapte geplaatste, smallere vensters die de trapfunctie van dat volume veruitwendigen, en een verspringende blauwhardstenen sokkel.

Het gevelbeeld van het provinciehuis aan het François Laurentplein is heel uniform qua bouwhoogte (vier bouwlagen) en gevelopeningen maar in tegenstelling tot de overige drie straatwanden volgt deze gevel de rooilijn niet, behalve op de hoek met de Henegouwenstraat, waardoor niet alleen de zijgevels van de vleugel aan de Henegouwenstraat zichtbaar zijn maar ook een groot deel van de achtergevel ervan. De gouverneurswoning op de andere hoek (met de Jodenstraat), springt eveneens vooruit ten aanzien van het middendeel. De gevel van het middendeel, en de zij- en achtergevel van de vleugel aan de Henegouwenstraat zijn heel gelijkaardig aan de voorgevel van die laatste vleugel met een heel regelmatig vensterpatroon en nadruk op de horizontale lijn door het doortrekken van onder- en bovendorpels tot muurbanden (behalve bij de bureau van de gouverneur en de deputatiezaal, twee representatieve vertrekken met uitgelengde vensters), de toepassing van een eenvoudige daklijst en van heel licht hellende en dus vanaf de straat vrijwel onzichtbare schilddaken. Dat de volledige onderste bouwlaag in blauwe hardsteen is uitgevoerd, benadrukt ook die horizontaliteit. De gouverneurswoning heeft een gelijkaardige geveluitwerking maar met minder nadruk op de horizontaliteit. De gevel van dit volume heeft weliswaar een waterlijst (met tandlijst) boven de derde bouwlaag maar de muurbanden ontbreken (in plaats daarvan hebben de vensters neggen) en deze gevel heeft ook enkele meer verticaliserende elementen zoals het zichtbare schilddak met centraal drie dakkapellen (onder een zadeldakje), op de hoeken hoge, rechthoekige schouwen, en de iets hoger opgetrokken blauwe hardsteen bij de inkom op de begane grond.

De van op de straat zichtbare gevel aan de kant van de Jodenstraat wordt op de hoek van het François Laurentplein gevormd door de zijgevel van de gouverneurswoning met aangebouwde garage (beide van de straat afgescheiden door een kleine voorkoer en hekwerk), op de andere hoek (aan de Gouvernementstraat) door de zijgevel van de conciërgewoning, en daartussen door een lang en laag volume waarachter zich de parkeergarage bevindt. Deze zijde wordt gekenmerkt door sobere en gesloten bakstenen gevels. De zijgevel van de gouverneurswoning wordt enkel verlevendigd door de dak- en waterlijst (met tandlijst), twee symmetrisch geplaatste en licht risaliterend uitgewerkte schouwen met twee vensters ertussen in de vierde bouwlaag en op de begane grond een deur en enkele smallere vensters. De conciërgewoning op de hoek met de Gouvernementstraat sluit aan op de architectuur van die straat maar telt slechts één travee in de Jodenstraat en een afgeschuinde hoektravee met een garagepoort. Het lange lage volume tussen de conciërgewoning en de directeurswoning is bijna volledig gesloten, met uitzondering van een garagepoort en enkele keldervensters.

De **tuingevels** aan de zijde van de Jodenstraat sluiten aan op de straatgevel van het François Laurentplein maar zijn iets eenvoudiger en hebben vensterdeuren op de begane grond, met uitzondering van de achtergevel van de conciërgewoning die vrij gesloten is.

De **gevels aan de binnenplaats** vertonen meer variatie: aan de zijde van het François Laurentplein is de gevel weliswaar vrij eenvoudig en laag (drie bouwlagen) maar toch heeft deze een uitgesproken representatief karakter door de symmetrische opbouw en de aanwezigheid van een vooruitgeschoven inkomportaal met trappenpartij, volledig in blauwe hardsteen en gedecoreerd met figuratieve reliëfs. De verlaagde vensters met

hekwerk voor de borstwering, aan weerszijden van dit portaal, verhogen die representatieve indruk, evenals het feit dat de vensteropeningen van de bovenverdiepingen niet op één lijn liggen met die van de begane grond.

De overzijde van de binnenplaats wordt bepaald door de halfronde uitbouw van de provincieraadzaal, aan weerszijden geflankeerd door een smalle travee en rechts bijkomend met een drietal, dieperliggende traveeën waaronder de veelhoekige uitbouw van de traphal op de hoek met de Henegouwenstraat. De halfronde gevel van de provincieraadzaal wordt verticaal opgedeeld in drie gelijkaardige traveeën en twee smallere zijtraveeën door zes lisenen boven de zuilen van de halfronde portiek. Op de begane grond is de gevel bijna volledig opengewerkt en opgebouwd naar klassiek model met zuilen, lisenen en een kroonlijst met tandlijst. De tweede bouwlaag is volledig blind en de derde bouwlaag heeft door gekoppelde stenen kruisvensters opengewerkte traveeën, van elkaar gescheiden door de lisenen. De gevel vertoont een evenwicht van verticale elementen (zoals de lisenen en de vensteropeningen) en horizontale elementen (zoals de muurbanden in de tweede en de derde bouwlaag).

De gevels van de binnenplaats aan de zijde van de Jodenstraat en de Henegouwenstraat zijn meer functioneel. De eerste sluit qua hoogte (drie bouwlagen), materiaalgebruik en vensters aan op die van het François Laurentplein, zij het meer eenvormig en zonder inkomportaal. Centraal bevindt zich een eenvoudige deur. De gevel van de kelder die door een hellend vlak vanaf het François Laurentplein zichtbaar wordt, is uitgewerkt in blauwe hardsteen. De vleugel van de Henegouwenstraat heeft vijf bouwlagen en op kelderniveau een uitspringend volume met plat dak dat grotendeels bovengronds is door het aanpalende, lagere niveau (Engelse koer). De gevel van deze vleugel is verder heel regelmatig qua vensteropeningen en heeft geen deuren.

1.3.3. Figuratief beeldhouwwerk

Het figuratief beeldhouwwerk vormt een waardevol onderdeel van het exterieur en markeert enkele belangrijke ruimtes.¹⁹ Aan de Gouvernementstraat is die decoratie grotendeels geconcentreerd rond de hoofdingang. De gestileerde bossageomlijsting omvat centraal bovenaan het wapenschild van de provincie Oost-Vlaanderen en daaronder dat van Gent. Rechts van het schild van Oost-Vlaanderen volgen de schilden van Oudenaarde en Sint-Niklaas en een jonge vrouw met vlechten en een visserssloep, symbool voor de Leie. Op de deurpost hieronder zijn van boven naar onder de wapenschilden van Geraardsbergen, Ronse, Ninove en Eeklo te zien. Links van het schild van Oost-Vlaanderen zijn de wapens van Aalst en Dendermonde aangebracht en een baardige man met een zeilschip, de Schelde. Eronder staan de wapenschilden van Lokeren, Temse, Deinze en Wetteren.

Op de hoek van de Henegouwenstraat en de Gouvernementstraat boven de toegang naar de traptoren zijn twee liggende leeuwen geplaatst die met hun voorste poten rusten op een bol. Op de blinde muur aan de zijde van het François Laurentplein (waarachter zich de deputatiezaal bevindt) zijn zes kleine basreliëfs aangebracht met figuren die activiteiten uitbeelden uit de wereld van land- en tuinbouw.

Aan het François Laurentplein is centraal boven de inkom van de gouverneurswoning het wapenschild van Oost-Vlaanderen aangebracht met loofwerk aan weerszijden, geflankeerd door twee dierenmotieven (een duif links en een bij rechts, mogelijk als symbool van respectievelijk vrede en vlijt).

Op de binnenplaats bevindt zich boven de deur van het inkomportaal naar de vleugel aan het François Laurentplein een reliëf met de afbeelding van een geknielde, naar links kijkende vrouwelijke figuur, gehuld in een gedrapeerd kledingstuk en met ontbloot bovenlijf. In haar rechterhand houdt ze een fakkel vast en in haar linkerhand een bloem. Mogelijk staat zij symbool voor Temperantia, de deugd van de matigheid.²⁰ Links en rechts van dit reliëf is een gestileerde schelp met bloemen weergegeven. Aan de overzijde, centraal op de blinde halfronde gevel van de provincieraadzaal staat het wapen van de provincie Oost-

¹⁹ Identificatie van het beeldhouwwerk is grotendeels gebaseerd op DEMEY 1995, 52.

²⁰ Met dank aan Veerle De Houwere voor deze suggestie.

Vlaanderen, bestaande uit een leeuw, getopt met een gravenkroon en twee leeuwen als schildhouders.

1.3.4. Glasramen en interieurafwerking

In het interieur is de figuratieve decoratie beperkt tot enkele **glasramen** die volledig gewijd zijn aan de heraldiek en die aangebracht zijn in representatieve ruimtes. In de provincieraadzaal bevindt zich centraal het wapenschild van België met een leeuw aan weerszijden, en daarrond de wapenschilden van Dendermonde en Sint-Niklaas (links), Gent, Oost-Vlaanderen en Eeklo (boven) en Oudenaarde en Aalst (rechts). De overige vensters (één groot en één klein aan weerszijden) bevatten verder wapenschilden van Oost-Vlaamse gemeenten in drie rijen, van noord naar zuid bovenaan: Maldegem, Aalter, Wetteren Zwijnaarde, Melle, Drongen, Merelbeke, Gentbrugge, Ledeberg, Sint-Amandsberg, Oostakker, Mariakerke, Evergem, Destelbergen, Kaprijke en Assenede, daaronder Zomergem, Zelzate, Lembeke, Haaltert, Ninove, Temse, Hamme, Beveren-Waas, Kruishoutem, Zottegem, Deinze, Geraardsbergen, Nederbrakel, Melsele, Kruibeke en Stekene, en helemaal onderaan: Overmere, Moerbeke-Waas, Herzele, Doel, Ronse, Lebbeke, Zele, Denderleeuw, Erembodegem, Lokeren, Laarne, Berlare, Buggenhout en Baasrode.

Juist naast één van de ingangen van de provincieraadzaal, aan de noordzijde van de gang langs de Gouvernamentstraat bevindt zich nog een glasraam dat op dezelfde plaats op de tweede verdieping herhaald wordt. Het bevat centraal bovenaan het wapenschild van Oost-Vlaanderen en eronder, van links naar rechts, de wapenschilden van Dendermonde, Aalst, Gent, Sint-Niklaas en Oudenaarde. De vensters in de marmeren traphal ten slotte bevatten in het middelste register van links naar rechts de wapenschilden van Oudenaarde, Aalst, Gent, Oost-Vlaanderen, Dendermonde en Sint-Niklaas.

Voor de verdere **interieurafwerking** dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de representatieve en de louter functionele ruimtes. Die laatste omvatten in de eerste plaats administratieve bureaus en bijhorende circulatieruimte, en bevinden zich voornamelijk in de kelder, vanaf de tweede verdieping en in de vleugel aan de Henegouwenstraat. Deze vleugel bevat twee traphallen met een vloer en trap treden in gezoete blauwe hardsteen en een smeedijzeren trapleuning. Bij de traphal in het midden van de Henegouwenstraat werd later centraal een lift ingebracht. Volgens de plannen werden de bureaus aan de Henegouwenstraat van elkaar afgescheiden door verplaatsbare kastenwanden in staal met glas in de twee bovenste panelen en in de bovenlichten van de deuren (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 45).²¹ Op de tweede verdieping van de vleugel aan de Gouvernamentstraat bleef een vloer bewaard van rode en beige tegels in een decoratief patroon, die ook gebruikt werd bij het onthaal en bij de galerij op de eerste verdieping van de Gouvernamentstraat, in combinatie met de marmeren vloer.

De representatieve ruimtes (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 48-49) zijn gelegen op de begane grond, rechts van de inkom aan de Gouvernamentstraat, langs de Jodenstraat en langs het François Laurentplein (inclusief de gouverneurswoning en de gang naar de later vernieuwde deputatiezaal aan de oostzijde van de vleugel aan de Henegouwenstraat, vanaf de vleugel aan het François Laurentplein), op de eerste verdieping aan de Gouvernamentstraat (vanaf de provincieraadzaal en ten zuiden daarvan, langs de Jodenstraat en in de gouverneurswoning) en op kelderniveau (de inkom- en traphal van de gouverneurswoning aan het François Laurentplein).

Deze representatieve ruimtes worden gekenmerkt door het gebruik van marmer en hout, in de eerste plaats voor dekvloeren en lambriseringen (soms beide in marmer of hout, soms een combinatie). Enkel in de provincieraadzaal ligt vast tapijt. Voor de marmeren vloeren en lambriseringen is bijna steeds een rood-grijze marmer gebruikt, behalve bij de inkomhal van de gouverneurswoning waar rode marmeren vierkanten gescheiden worden door stroken in wit-zwarte marmer, zoals ook aangeduid op sommige ontwerptekeningen (combinatie van Rouge Royal, Antique de Meuse, Ivoire en witte marmer). In de marmeren

---

²¹ Archieven voor Moderne Architectuur, Archief Hebbelynck.

traphal zijn de traptreden behandeld met een antislipproduct dat donker is verkleurd. Alle parket is gelegd in visgraatmotief met uitzondering van die in de Lefèvrezaal en de antiekzaal, waar Hongaarse punt werd gebruikt. In de houten traphal en aansluitende gangen is het parket versierd met een band rondom in de vorm van een dubbele donkere belijning met dwarse latjes tussen. De oorspronkelijke parketvloer werd in de meeste bureaus (in de gouverneurswoning en op de eerste verdieping van de vleugel aan de Jodenstraat) recentelijk vervangen door een plankenvloer.

De lambriseringen zijn opgetrokken tot de hoogte van de deuren. Enkel achter het spreekgestoelte van de provincieraadzaal is de lambrisering later hoger opgetrokken, tussen twee pilasters. De houten lambriseringen zijn volgens de plannen uitgewerkt in teak en eik, dit laatste enkel in de provincieraadzaal.²² Bij de trappen is ook de lambrisering getrapt, en bij de marmeren traphal is die voorzien van een metalen, bronskleurige trapleuning. De afwerking van de wanden boven de lambrisering of plint is eerder sober, net zoals die van de plafonds: bepleisterd en geschilderd met eenvoudig lijstwerk bovenaan (op klossen in de banketzaal, Lefèvrezaal, antiekzaal en Cirkante zaal). Enkel de doorgang aan de Gouvernementstraat heeft een meer uitgewerkt plafond met cassettes in een segmentbooggewelf. Ook in de provincieraadzaal is de koepel vrij sober uitgewerkt (zonder cassetteplafond zoals wel nog aangegeven op de plannen) met lijstwerk waaronder een tandlijst en een krans van ingewerkte goudkleurige spots in de buitenste lijst. Deze zaal heeft verder vijf tribunes voor pers en publiek (één aan weerszijden van het spreekgestoelte, één achter het spreekgestoelte die momenteel verscholen is achter de hoger opgetrokken lambrisering, en één in de beide aanzetten van de halfronde gevel) die uitgeven op de provincieraadzaal door middel van rechthoekige vensters die geflankeerd worden door witstenen halfzuilen. De twee tribunes in de aanzet van de halfronde wand zijn doorgetrokken tot de vloer en hebben een tribune met een vrij gesloten balustrade. Boven de deur links van het spreekgestoelte is een sobere wijzerplaat ingewerkt in de lambrisering.

Andere houten erfgoedelementen zijn de deuren en plinten, de trap in de houten traphal met een balustrade van balusters, en het volgens de plannen in eik uitgevoerde vaste meubilair van de provincieraadzaal (spreekgestoelte, halfronde bureaus, trappen en trapleuningen). Al deze houten erfgoedelementen zijn ongeschilderd. Enkel de doorgang aan de Gouvernementstraat heeft witgeschilderd houten schrijnwerk met kleine roedeverdeling zoals in de buitengevels (onder andere een monumentale dubbele deur naar de zuilenportiek). Marmeren erfgoedelementen in het interieur, naast de dekvloeren, zijn de vensterbanken en de schouwmantels, die laatste op de begane grond in de hoekzaal, Lefèvrezaal, antiekzaal en Cirkante zaal, en op de eerste verdieping in de pianozaal, de zaal Hélène De Reuse en twee bureaus in de gouverneurswoning.

1.3.5. Cultuurgooderen

Heel wat representatieve lokalen hebben metalen, bronskleurige luchters die ontworpen werden door Valentin Vaerwyck en Jean Hebbelynck (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 44-45) en die gerekend worden tot de cultuurgooderen. Er zijn in het gebouw momenteel:

- 12 dubbele kroonluchters met 16 lichten op twee niveaus (tien op de onderste, zes op de bovenste), op de begane grond twee in de hoekzaal en vijf in de banketzaal, en op de eerste verdieping één in de marmeren traphal, één in de gang aan de Gouvernementstraat, twee in de pianozaal en één in de oude deputatiezaal;
- 39 enkele kroonluchters van acht lichten op één niveau. Deze enkele kroonluchters werden uitgevoerd in hoge, middelhoge of lage versies met aangepaste glazen lampenkappen, afhankelijk van de plafondhoogte: 18 hoge exemplaren (op de begane grond zes in de gang aan de Gouvernementstraat en twee aan de receptie, en op de eerste verdieping tien in de gang aan de Gouvernementstraat), vijf middelhoge exemplaren (op de begane grond in de gang aan de Jodenstraat) en 16 lage exemplaren (op de begane grond één in de inkomhal van de vleugel aan het

---

²² Archieven voor Moderne Architectuur, archief Jean Hebbelynck, dossier 244: provinciehotel in Gent.

François Laurentplein, zes in de aanpalende gang aan het François Laurentplein en drie in de gang van de vleugel van de Henegouwenstraat, richting deputatiezaal, en op de eerste verdieping zes in de gang aan de Jodenstraat);

- zes grote wandluchters van vier lichten op één niveau (in de provincieraadzaal)
- 12 kleine wandluchters van twee lichten op één niveau met lage armen (11 in het onthaal op de begane grond en één in de gang erboven);
- drie kleine wandluchters van twee lichten op één niveau met hoge armen (tegen de zuidelijke wand van de doorgang).

Op de oorspronkelijke plannen zijn nog meer luchters getekend (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 45). Zo was voor de provincieraadzaal één centrale kroonluchter van 42 lichten op vier niveaus voorzien maar deze werd waarschijnlijk om budgettaire redenen nooit uitgevoerd. Ook bij de andere lokalen is het aantal luchters mogelijk beperkt om budgettaire redenen maar waarschijnlijk zijn in de loop der tijd ook enkele luchters verwijderd, zoals de drie wandluchters tegen de noordelijke wand van de doorgang. Op de zolder zijn momenteel vier dubbele kroonluchters bewaard en drie enkele (hoog model), evenals drie kleine wandluchters met hoge armen en heel wat reserveonderdelen zoals glazen kapjes.

Verder staan op de zolder negen gipsen modellen op ware grootte van beelden op de buitengevels:

- een jonge vrouw met vlechten en een visserssloep (symbool voor de Leie) en een baardige man met een zeilschip (symbool voor de Schelde), aangebracht links en rechts boven de hoofdingang aan de Gouvernmentstraat;
- twee gestileerde schelpen met bloemen, aangebracht aan weerszijden boven de deur van het inkomportaal naar de vleugel aan het François Laurentplein (zijde binnenplaats);
- een reliëf met de afbeelding van een geknielde, naar links kijkende vrouwelijke figuur, gehuld in een gedrapeerd kleed met ontbloot bovenlijf, aangebracht boven de deur van het inkomportaal naar de vleugel aan het François Laurentplein (zijde binnenplaats);
- drie dierenmotieven (één duif en twee bijen), waarvan twee aangebracht aan weerszijden boven de inkom van de gouverneurswoning aan het François Laurentplein;
- het wapenschild van Oost-Vlaanderen met loofwerk aan weerszijden, aangebracht boven de inkom van de gouverneurswoning aan het François Laurentplein.

Het complex bevat ten slotte heel wat los meubilair en kunstwerken waarvan vele in min of meerdere mate gelieerd zijn aan de huidige functie van het gebouw zoals portretten van gouverneurs en voorzitters van de provincieraad, afbeeldingen van de voormalige site en omgeving van het provinciehuis en werken van Oost-Vlaamse kunstenaars. Deze ondersteunen de erfgoedwaarde van het gebouw maar maken er geen integrerend deel van uit en om die reden zijn ze niet weerhouden als cultuurgoederen.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt, is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 17 november 2017, 22 mei 2018 en 23 augustus 2018. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming. Behoudens verborgen gebreken, bevindt het gebouw zich in goede bouwfysische toestand maar bepaalde elementen hebben wel onderhoud nodig, zoals het schrijnwerk.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

2.1.1. Architecturale waarde

Stilistisch is het provinciehuis een representatief voorbeeld van het modernisme, zoals gedefinieerd in de inventaris van het bouwkundig erfgoed ("*alle architectuur die getuigt van een streven naar vernieuwing door een versobering van de vormtaal. (...) De meeste gebouwen bereiken (...) niet het pure van de internationale stijl, maar getuigen niettemin van een streven naar verzakelijking. Zij zijn doorgaans uitgewerkt met egale bakstenen parementen, met een bescheiden volumewerking en een sterk gereduceerde decoratie. (jaren 1920 tot jaren 1960)*". Meer specifiek kan het provinciehuis ingedeeld worden bij het modern classicisme (1930-1960). Typisch hiervoor is dat getracht werd om moderne kenmerken zoals een functionele planindeling en recente constructietechnieken te verzoenen met een eerder klassiek aandoend uitzicht door de toepassing van traditionele gevelmaterialen (baksteen of natuursteen), klassieke compositieprincipes zoals symmetrie en orthogonaliteit, en een algehele soberheid in combinatie met enkele figuratieve decoraties.

Bij het provinciehuis van Gent vinden we de functionele planindeling terug (bijvoorbeeld in de flexibele indeling van de bureauruimtes met stalen wanden en kasten), evenals de recente constructietechnieken (gewapend betonnen vloerplaten en metalen dakspanten).²³ Deze moderne kenmerken worden gecombineerd met traditionele gevelmaterialen (voornamelijk baksteen in het exterieur, marmer en hout in het interieur), sobere statige bouwvolumes met een beperkte volumewerking in combinatie met spaarzaam aangebracht figuratief beeldhouwwerk, de toepassing van klassieke compositieprincipes zoals regelmaat, symmetrie en zichtassen, en classicistische elementen zoals de ramen met kleine roedeverdeling en de zuilen van de halfronde portiek aan de binnenplaats. Daarnaast vertoont het gebouw nog enkele kenmerken van de typische architectuur uit het interbellum zoals de art deco (en meer bepaald de expressionistische variant hiervan) en de neotraditionele stijl, respectievelijk in de veelhoekige torenvolumes en de dakkapellen aan de Gouvernmentstraat.

De stijlterm "modern classicisme" wordt niet gehanteerd als erfgoedkenmerk in de inventaris van het bouwkundig erfgoed maar wel in de beschrijving van gebouwen, waaronder twee beschermde monumenten: het station van Brugge (1936) en het gerechtshof in Oostende (1938). Andere beschermde monumenten waarin die combinatie van modernistische en klassieke kenmerken aangehaald wordt, zijn de casino's van Knokke en Oostende (1931 en 1948) en het districtshuis van Merksem (1951-1968).

De stijl van het modern classicisme sloot aan bij de ruimere zoektocht naar een monumentale en representatieve (symbolische) architectuur die vooral vanaf eind jaren twintig tot eind jaren vijftig populair was, met name bij **overheidsgebouwen**, en waarvan het provinciehuis in Gent een representatief voorbeeld is. In de jaren dertig, toen de eerste ontwerpen voor het provinciehuis gemaakt werden, groeide die aandacht voor de monumentale, representatieve rol van architectuur onder invloed van, maar soms ook in oppositie tegen, het heersende nationalisme en totalitaire ideologieën. Tijdens de Tweede Wereldoorlog en ook erna (zeker tot eind jaren vijftig) bleef dat streven naar monumentaliteit leven, niet alleen in de vorm van het meer gematigde modern classicisme maar ook bij uitgesproken modernisten die op zoek waren naar een Nieuwe Monumentaliteit. Invloedrijk hierbij was de publicatie *Nine Points on Monumentality* van S. Giedion, J.L. Sert en F. Léger uit 1943 waarbij monumentaliteit werd beschreven als een menselijke nood en een inherente kwaliteit, die in staat moest zijn om de democratische maatschappij weer te geven. Een bekend voorbeeld zijn de ontwerpen van Renaat Braem

---

²³ Andere gebouwen met metalen dakspanten die gepubliceerd werden in het tijdschrift *Ossature métallique* zijn de stadsschouwburg in Leuven uit 1938 (waar ook Geo Verbanck aan meewerkte), en de wederopbouw van de universiteitsbibliotheek van Leuven (1949).

uit de late jaren dertig voor de Koninklijke Bibliotheek op de Kunstberg in Brussel. De realisatie van dat geheel tussen 1953 en 1968 naar ontwerp van respectievelijk Maurice Houyoux en Jules Ghobert is trouwens het meest iconische voorbeeld van die zoektocht naar een representatieve monumentaliteit in België.²⁴

De meeste openbare gebouwen die aansluiten bij de uitgesproken modernistische zoektocht naar een Nieuwe Monumentaliteit werden al beschermd, zoals de Boekentoren in Gent (Henry van de Velde, 1933-1942), het postgebouw van Oostende (Gaston Eyselinck, 1945-1953) en het administratief centrum Oudaan in Antwerpen (Renaat Braem, Jul De Roover en Maxim Wijnants, 1951-1967). Ook enkele openbare gebouwen in modern classicisme werden al beschermd (zie hoger) maar dit is slechts een fractie van het totale aantal.²⁵ Bovendien gaat het vooral om gebouwen die eerder aansluiten bij het modernisme. De meer historiserend ogende openbare gebouwen uit deze periode werden tot op heden amper beschermd. Eén voorbeeld is het recent beschermde gemeentehuis van Vlezenbeek (1945-1952) in een eerder regionalistische, landelijke architectuur die ook kenmerkend is voor de gemeentehuizen van onder andere Aalter, Beveren-Leie, Eisden, Emelgem, Essen, Gistel, Kanegem, Klemskerke, Lemberge, Merksplas, Nossegem, Pollinkhove, Vucht, Zedelgem en Zele, het schepenhuis van Herzele en het vredegerecht van Asse, alle opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed maar niet beschermd. De representatieve overheidsarchitectuur van het tussenniveau (de provincies) kreeg tot op heden bovendien minder aandacht dan die van het lage of hoge niveau (respectievelijk de gemeentes en de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten).

Het programma van het provinciehuis is doorheen de voorbije twee eeuwen vrij constant gebleven: een grote vergaderzaal met een publiekstribune en een reeks commissiezalen voor de vergaderingen van de provincieraad, de ontvangtsalons en privévertrekken van de gouverneur, de kantoren van de administratie, en de kantoren voor de gouverneur en bestendige deputatie, naast onder andere archieflokalen, conciërgewoningen, vestiaires en bergruimtes.²⁶ In het provinciehuis van Gent bleven al deze ruimtes tot op heden bewaard. Qua exterieur en bouwperiode kunnen de provinciehuizen in België onderverdeeld worden in vier chronologische categorieën. Een eerste zijn de oudere religieuze gebouwen die eind 18de eeuw herbestemd werden tot provinciehuis en hiervoor soms ook grote verbouwingen ondergingen. Alle bewaarde voorbeelden hiervan zijn beschermd, zoals het bisschoppelijk paleis in Antwerpen uit 1781 dat een indrukwekkende provincieraadzaal bewaart uit 1880 naar ontwerp van provinciearchitect Eugène Gife. Een tweede groep bestaat uit de functionalistische, transparante en laagdrempelige kantoorgebouwen die vanaf de jaren 1960 tot eind 20ste eeuw werden opgetrokken, veelal aan de rand van de stad. In Vlaanderen behoren onder andere het gesloopte provinciehuis van Antwerpen uit 1966 hiertoe en het provinciegebouw Boeverbos in Brugge uit 1972, dat opgenomen is in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. In de 21ste eeuw is er terug sprake van een meer prestigieuze, representatieve architectuur, met voor Vlaanderen de provinciehuizen in Leuven (1997), Hasselt (2007) en Antwerpen (2018). Van deze laatste twee groepen werd tot op heden geen enkel gebouw beschermd.

De vierde en meest omvangrijke groep zijn de provinciehuizen uit de periode 1850-1960 die in de stadscentra werden opgetrokken in een indrukwekkende, vaak historiserende vormgeving die het gezag van de provincie symboliseerde en legitimeerde. Binnen deze groep kregen de provinciehuizen van Luik (1848) en Brugge (1887-1921) tot nu toe de meeste aandacht omdat deze prominent aanwezig zijn in het stadsbeeld en omdat hun neogotische vormgeving ook aansloot op de lokale en nationale beeldvorming. Andere voorbeelden zijn de provinciehuizen in Arlen (1844), Hasselt (1892), Brussel (1920), Bergen (1939) en Gent (1953-1961).²⁷ In Vlaanderen werden de provinciehuizen van

²⁴ Zie VAN LOO 2003, 69-70; PIETERS 2012, 120-121.

²⁵ Openbare gebouwen in modern classicisme die opgenomen zijn in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed maar die geen bescherming genieten zijn onder andere de stadhuizen van Oostende (1956), Turnhout (1948-1961), Blankenberge (1952-1953) en Ronse (1949-1953), het gerechtshof van Kortrijk (1958) en het Stedelijk Feest- en Cultuurpaleis in Oostende (1956).

²⁶ CORNILLY 2013, 13.

²⁷ CORNILLY 2013, 9.

Brugge en Hasselt al beschermd als monument. Stilistisch vertoont het provinciehuis van Gent de meeste overeenkomst met dat van Bergen: een verzakelijkte en monumentale architectuur met halfverheven beeldhouwwerk (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 50).²⁸ Nog meer overeenkomsten vertoont het Gentse provinciehuis trouwens met de niet-uitgevoerde ontwerpen die provinciaal architect Jozef Schellekens in 1941 maakte voor een nieuw provinciehuis in Antwerpen, en die ook aansluiten bij het sobere en monumentale modern-classicisme (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 52).

Gezien het beperkt aantal provinciehuizen genieten ze, relatief gezien, al een vrij hoge bescherming wat te verklaren is door de hoge erfgoedwaarde van dit gebouwtype. Een erfgoedonderzoek naar Nederlandse provinciehuizen uit de wederopbouwperiode (1940-1965) kwam tot dezelfde conclusie. Van de zeven gebouwen die binnen deze categorie vielen, werden er vijf als "behoudenswaardig" aangeduid en het enige argument om de twee overige niet te selecteren, was de (geplande) sloop.²⁹ Volgens deze studie is de erfgoedwaarde van deze gebouwen niet zozeer gelegen in een innovatieve architectuur maar eerder in een (deels door economische redenen genoodzaakte) sobere en ingetogen vormgeving die aansloot bij het representatieve monumentale karakter. Een goed voorbeeld hiervan is het provinciehuis in Haarlem uit 1952 (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 51). De eerder zeldzame toepassingen van modernistische elementen (nieuwe vormen en materialen zoals staal, glas en beton) werden steeds getemperd door de combinatie met traditionele kenmerken als trappartijen, wapens en torens, een mix die in Nederland bekend staat als *shake-hands-architectuur*. Ook in Nederland koos men pas vanaf eind jaren vijftig resoluut voor een functionalistisch modernisme dat gekenmerkt werd door laagdrempeligheid en transparantie in plaats van representativiteit, maar vanaf dan zijn provinciehuizen ook nauwelijks nog te onderscheiden van andere kantoorgebouwen.³⁰ Die omslag in de architecturale politiek van de openbare besturen en in het bijzonder van het provinciebestuur is ook zichtbaar in Gent, waar de provincie in 1970 aan de overzijde van de Gouvernmentstraat een nieuw administratief gebouw liet optrekken met een brutalistische gevel van geprefabriceerde betonnen elementen (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 56-57). Het is een ontwerp van Francis Serck en Jan Tanghe, twee jonge architecten die op dat moment ook het modernistische Provinciaal Handels- en Taalinstituut aan de Henleykaai ontwierpen.

Het provinciehuis heeft ook architecturale waarde als een representatief voorbeeld van het **oeuvre van de ontwerpers**, in de eerste plaats Jean Hebbelynck en Valentin Vaerwyck. Valentin Vaerwyck (1882-1959) studeerde van 1899 tot 1905 aan het Sint-Lucasinstituut van Gent en liep stage bij de provinciearchitect Stan (E.) Mortier.³¹ Hij laat een omvangrijk oeuvre na als ontwerper, voornamelijk in Oost-Vlaanderen, en speelde tevens een belangrijke rol in de monumentenzorg in Vlaanderen. Aanvankelijk werkte hij samen met zijn vader architect Henri-Leopold Vaerwyck aan de restauratie of uitbreiding van tientallen Oost-Vlaamse kerken. Hij kreeg vooral naambekendheid als ontwerper en restaurateur aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog na de restauratie van het belfort in Gent (1911-1913) en de ontwerpen van het dorp "Oud Vlaendren" en de openbare gebouwen in het "Moderne dorp" op de Wereldtentoonstelling van 1913 in Gent. Ook zijn eigen woning, gerealiseerd in 1914 aan de Kortrijksesteenweg in Gent, samen met het aanpalende huis van beeldhouwer Geo Verbanck, kreeg heel wat aandacht en is ondertussen een beschermd monument.

Na de Eerste Wereldoorlog kreeg Vaerwyck talrijke opdrachten, zowel voor het ontwerpen van oorlogsmonumenten, als voor het herstel van oorlogsschade en wederopbouw, voornamelijk van kerken en gemeentehuizen, maar ook van het gerechtshof van Dendermonde (1922-1927). Verder realiseerde hij in de jaren twintig heel wat villa's in een persoonlijke interpretatie van de regionalistische stijl, zowel aan de kust als in het

---

²⁸ CORNILLY 2013, 19-21.

²⁹ DE KORTE 2004, 6.

³⁰ DE KORTE 2004, 10-14.

³¹ Deze en volgende alinea's over Valentin Vaerwyck zijn gebaseerd op Vaerwyck, Valentin [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/4864> (geraadpleegd op 12 juli 2018), tenzij anders vermeld.

Gentse en de Leiestreek, naast enkele sociale woonwijken in Sint-Amandsberg, Oostakker en Merelbeke. In de jaren dertig werden ook twee nieuwe parochiekerken gebouwd naar zijn ontwerp: in de wijk Oude Bareel in Sint-Amandsberg en aan de Sint-Pietersaalstraat (Miljoenenkwartier) in Gent, beiden beschermd als monument. Daarnaast was hij van 1923 tot 1947 actief als provinciearchitect. Na de Tweede Wereldoorlog bleef hij als adviseur verbonden aan de provincie, en als zelfstandig architect was hij nog verantwoordelijk voor heel wat belangrijke restauraties zoals die van het stadhuis van Oudenaarde, en grootschalige nieuwbouwprojecten (vaak in samenwerking met Jean Hebbelynck). Vaerwycks ontwerpen en realisaties getuigen van het belang dat hij hechtte aan de traditionele streekgebonden architectuur. Zijn persoonlijke interpretatie van de historische stijlen leidde tot een moderne vormgeving met referenties aan het neotraditionalisme. Vaerwycks enorme activiteit vertaalt zich ook in de inventaris van het bouwkundig erfgoed. Die telt een tachtigtal vastgestelde erfgoedobjecten, waarbij Valentin Vaerwyck als ontwerper betrokken was. Iets meer dan de helft daarvan (44) zijn beschermde monumenten maar dit zijn voornamelijk oudere gebouwen waarbij Vaerwyck verantwoordelijk was voor een restauratie. 14 van die beschermde monumenten zijn nieuwbouwprojecten (een kasteeldomein, een landhuis, twee villa's, een architectenwoning met aanpalende woning, een abdij, een gerechtsgebouw, twee gemeentehuizen en een stadhuis, een oorlogsmonument, twee kerken en een school). De monumenten die het meeste overeenkomst vertonen met het provinciegebouw zijn het gerechtsgebouw van Dendermonde (1920-1925) en de Provinciale Hogere Arbeidsschool in Gent (1934) maar er werden nog geen naoorlogse gebouwen van Vaerwyck beschermd. Volgens sommigen ontbreekt in Vaerwycks naoorlogse werken vaak het typisch ritmeren van grote gevelvlakken door contrasterende bouwmaterialen en door vensters en muurdammen ten opzichte van elkaar te laten verspringen.³² Deze versobering en vervlakking van de gevelarchitectuur hoeft echter niet negatief geïdentificeerd te worden. Het getuigt immers van het feit dat Vaerwyck in deze periode nog steeds aansluiting zocht bij de contemporaine architecturale tendensen zoals het modern classicisme, en bovendien is deze wijziging mogelijk ook te verklaren door de samenwerking met Jean Hebbelynck, die een meer sobere architectuur voorstond.

Architect Jean Hebbelynck (1892-1971) werd geboren in een welgestelde en uitgesproken liberale familie van industriëlen.³³ Jeans vader Auguste was in 1919 één van de oprichters van de Union Cotonnière (UCO) maar hij was ook actief als architect (in samenwerking met zijn schoonbroer Albert Dumont) en ook architect Geo Henderick behoorde via moederskant tot de familie. Waar Jeans broer Paul de textielindustrie verderzette, oriënteerde Jean zich al vroeg op de architectuur. Na een eerste opleiding bouwkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent, volgde hij van 1910 tot 1914 architectuur aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel. Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbleef hij in Engeland en nadien nog enkele jaren in Zuid-Frankrijk wat zijn architectuur ongetwijfeld beïnvloedde.

Midden jaren twintig keerde Jean Hebbelynck terug naar Gent en startte daar zijn carrière als architect met enkele woningen in het Miljoenenkwartier. Hun sobere regionalistische vormgeving en traditionele materiaalgebruik (rode baksteen en natuursteen) zou ook de rest van zijn oeuvre typeren. Voor de ruim 400 gebouwen die hij tussen 1925 en 1969 realiseerde (voornamelijk burgerwoningen en villa's in en rond Gent en aan de kust, naast enkele industriegebouwen en grotere openbare gebouwen) koos hij slechts uitzonderlijk voor een resoluut moderne vormgeving. Zijn grotere projecten dateren vooral van na de Tweede Wereldoorlog, waarvan verschillende in samenwerking met Valentin Vaerwyck. Hebbelynck was ook actief als stedenbouwkundige, onder andere met ontwerpen voor verkavelingen zoals Maalte (Pleispark) in Sint-Denijs-Westrem uit 1933, een wedstrijdontwerp voor de wederopbouw van het centrum van Doornik tijdens de Tweede Wereldoorlog en, na de Tweede Wereldoorlog, de reconstructie van negentien woningen in

³² DEMEY 1993, 53-55.

³³ Deze en volgende alinea's over Jean Hebbelynck zijn gebaseerd op DUBOIS & POULAIN 2016, 7-19 en DE SPIEGELAERE 2014, 26-39 en 54.

Rieme en de opmaak van stedenbouwkundige plannen voor de stad Sint-Niklaas. Daarnaast voorzag hij bij verschillende van zijn ontwerpen ook tuin- of landschapsontwerpen. Zijn voorliefde voor hout vertaalde zich dan weer in het ontwerp en soms ook de realisatie van meubelen en boten.

Hebbelynck's oeuvre oogt enerzijds traditioneel door het gebruik van gevelmaterialen zoals baksteen en natuursteen, evenals de versoberde of verzakelijke regionalistische vormgeving die hij doorheen zijn carrière consequent toepaste, zij het dat hij bij zijn latere ontwerpen en met name bij zijn grotere opdrachten steeds soberder werd. Volgens Marc Dubois en Norbert Poulain vertoont hij hierdoor enige gelijkenis met ingenieur-architect August Desmet ("*raffinement en beheersing binnen een strakke lijnvoering, waardoor het werk eerder onopvallend overkomt*"), en architecten uit Engeland en Frankrijk (zoals Jean-Léon Courrèges en met name diens *Hotel particulier Renard* (1926-1928) in Boulogne-Billancourt). Anderzijds wordt zijn oeuvre gekenmerkt door elementen die onmiskenbaar modernistisch zijn, zoals het *toit-jardin* dat hij al in 1925 toepaste bij zijn eigen woning in Gent, waarschijnlijk onder invloed van de architectuur van Zuid-Frankrijk. Minder opvallend maar minstens even belangrijk is de aandacht voor een rationeel plan en functionaliteit. "*Dans un bateau, rien ne doit être inutile*", was één van zijn favoriete uitspraken die ook op zijn architectuur van toepassing is. Dat functionalisme werd wel enigszins getemperd door het begrip harmonie, waarmee hij doelde op de wensen van de opdrachtgever ("*...la caractère, les goûts, le rôle social de l'habitant...*") en de omgeving. Dat laatste komt ook terug in het belang dat Hebbelynck hechtte aan de stedenbouw.

Door het samengaan van modernisme en traditionalisme bleef het oeuvre van Jean Hebbelynck tot heel recent onderbelicht en ondergewaardeerd. Dit geldt ook voor het provinciegebouw, zoals Dubois en Poulain nog in 2016 stelden: "*(...) door velen, tot op heden ondergewaardeerd ontwerp. Het is geen spectaculair gebouw, veeleer een klassiek gestructureerd grondplan met een keuze van bouwmaterialen gericht op duurzaamheid. Deze kwaliteiten worden vandaag onderschat en hopelijk blijft dit complex bewaard*". De inventaris van het bouwkundig erfgoed bevat een twintigtal vastgestelde erfgoedobjecten van Hebbelynck, voornamelijk villa's en burgerhuizen, één industriegebouw en twee naoorlogse publieke gebouwen die hij realiseerde in samenwerking met Vaerwyck. Vier ontwerpen van Hebbelynck werden al beschermd als onderdeel van een stads- of dorpsgezicht (drie villa's waaronder één in het Gentse Miljoenenkwartier en één dorpswoning, alle uit het interbellum).³⁴ Twee gebouwen met een hoge erfgoedwaarde, met name Hebbelynck's eigen woning met daktuin (1925) en de rijwoning met atelier voor Jeanne Hebbelynck aan de Kortrijksepoortstraat (1931-1932) werden recentelijk grondig verbouwd.

De samenwerking van Vaerwyck en Hebbelynck lijkt, achteraf gezien, voor de hand liggend gezien hun vrij gelijkaardige architectuurbenadering (een middenweg tussen modernisme en traditionalisme) en hun prominente aanwezigheid op de Gentse architectuurscene. Het provinciehuis betekende in 1947 de start van deze samenwerking, die ook leidde tot de realisatie van de bank van Brussel aan de Kouter en de pastorie van Sint-Jacobs, beide in Gent (1950 en 1952) en het Zeewezengebouw en inschepinghall voor de pakketboten naar Dover in Oostende (1955) (zie bijlage 5.4. documentatie, foto's 53-55). Hebbelynck en Vaerwyck waren vrienden wat blijkt uit de necrologie die Hebbelynck over Vaerwyck schreef, en het feit dat Vaerwyck het aan Hebbelynck toevertrouwde om zijn archief na zijn dood te vernietigen. Op basis van Vaerwyck's indrukwekkende carrière en staat van dienst, het leeftijdsverschil en Vaerwyck's persoonlijkheid (waarover Hebbelynck zelf schreef: "*il était une autorité, peut-être un peu... autoritaire*"³⁵) wordt nogal snel aangenomen dat Vaerwyck in hun gezamenlijke projecten de overhand had, en dat Hebbelynck louter verantwoordelijk was voor de technische uitwerking.³⁶ Gezien Hebbelynck's leeftijd en bijna even indrukwekkende carrière lijkt het echter aannemelijk dat hun samenwerking meer evenwichtig was. Dat wordt ook gesuggereerd door het

³⁴ Een 16de-eeuwse pachthoeve waaraan hij slechts een kleine verbouwing uitvoerde, werd beschermd als monument.

³⁵ HEBBELYNCK 1961, 38-68.

³⁶ Zie bijvoorbeeld: DEMEY 1996, 19.

archiefmateriaal van het provinciehuis (de ontwerpen die Jean Hebbelynck in 1946 zelf al maakte en die kunnen beschouwd worden als een 'herwerking' van Vaerwycks plannen uit dat jaar) en door de sobere vormgeving van hun gezamenlijke naoorlogse gebouwen, die meer lijken aan te sluiten bij Hebbelyncks interbellumoeuvre dan bij dat van Vaerwyck. Ten slotte overleed Vaerwyck in 1959, op het moment dat de bouw van het derde en grootste deel van het complex nog maar pas begonnen was, waardoor Hebbelynck de facto de hoofdverantwoordelijke werd voor de bouw.

Van de vier naoorlogse gebouwen die Hebbelynck en Vaerwyck realiseerden, heeft het provinciehuis momenteel nog de hoogste erfgoedwaarde: het gebouw van de Bank van Brussel op de Kouter in Gent werd recentelijk ingrijpend verbouwd waarbij ook de gevel deels gewijzigd werd. De pastorie van Sint-Jacobs, die qua gevelarchitectuur de meeste gelijkenissen vertoont met het provinciehuis, bleef wel gaaf bewaard maar is minder zeldzaam qua typologie. Het gebouw van het Zeewezen in Oostende ten slotte, net zoals het provinciehuis een wederopbouw van een monumentaal en representatief openbaar gebouw, onderging een aantal verbouwingen aan het schrijnwerk en interieur, waardoor de herkenbaarheid lager is dan die van het provinciegebouw.

Vaerwyck en Hebbelynck besteedden enorm veel aandacht aan het provinciegebouw en ontwierpen de meeste onderdelen ervan, met heel gedetailleerde tekeningen van bijvoorbeeld de elementen in blauwe hardsteen, de interieurafwerking, deuren, grilles voor de keldervensters en de wand- en kroonluchters. Dit verleent het complex een hoge ensemblewaarde. Er werkten echter ook enkele andere ontwerpers mee. Zo zijn de plannen voor de draagvloeren in gewapend beton van ingenieur-architect A. Bouquet, die ook meewerkte aan de Pier op de Zeedijk van Blankenberge (1931-1933).³⁷ Prosper Zerck (1909-2000) staat mee vermeld op de plannen als hoofdingenieur-directeur van de Gebouwendienst Oost-Vlaanderen van het Ministerie van Openbare Werken. Hij ontwierp in Gent verder heel wat scholen zoals het Koninklijk Atheneum aan de Voskenslaan en, na zijn overplaatsing naar de Rijksuniversiteit Gent in 1957, universitaire complexen zoals "De Sterre" en het Universitair Ziekenhuis.³⁸

2.1.2. Artistieke waarde

Vaerwyck en Hebbelynck gaven in hun gevelplannen al een vrij gedetailleerde aanduiding van decoratieve elementen zoals glasramen en beeldhouwwerk (zie bijvoorbeeld bijlage 5.4. documentatie, foto 33) wat het complex een hoge ensemblewaarde verleent. Voor de uitvoering werd een beroep gedaan op **gespecialiseerde kunstenaars en ambachtslui**.

De beeldhouwwerken en reliëfs zijn het werk van Geo Verbanck (1881-1961) met wie Vaerwyck al sinds 1910 regelmatig samenwerkte.³⁹ Opgeleid in verschillende ateliers van meubelmakers en beeldhouwers in Gent en aan de Koninklijke Academies voor Schone Kunsten van Gent en Brussel, bouwde hij van begin 20ste eeuw tot aan zijn dood een indrukwekkend oeuvre uit van zowel vrije als toegepaste beeldhouwkunst (medailles, grafmonumenten, oorlogsgedenktekens en beelden en basreliëfs voor gebouwen) waaronder ook heel wat officiële opdrachten. De eerste hiervan die hem heel wat succes opleverde en ook zijn meest bekende realisatie was het monument voor de Gebroeders Van Eyck (1912) dat naar aanleiding van de Gentse wereldtentoonstelling van 1913 werd opgericht naast de Sint-Baafskathedraal (en heden vlakbij het provinciehuis) in samenwerking met Vaerwyck. Tijdens het interbellum realiseerde hij sculpturen voor de Belgische Bank van de Arbeid (1920), ook al vlakbij het provinciehuis, het justitiepaleis van Dendermonde (1927), de Hogere Arbeidsschool (1929) en veeartsenijschool (1937) in Gent en de stadsschouwburg in Leuven (1935), en na de Tweede Wereldoorlog voor het fronton van het gerechtshuis (1955/1961) en de achterzijde van het fries naast het

³⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016: *De Pier* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/45057> (geraadpleegd op 8 augustus 2018).

³⁸ JANSSENS S. 1992: 364-365.

³⁹ Voor de bespreking van Geo Verbanck werd gesteund op: DEMEY 1995, tenzij anders vermeld.

EGW-gebouw aan het Woodrow Wilsonplein in Gent, en het gebouw voor het Zeewezen in Oostende (1955).

Geo Verbanck gaf daarnaast les aan de Academies van Dendermonde en Gent, was lid van vooraanstaande verenigingen, kunstkringen en instellingen (onder andere de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten van Gent en het Comité van Briefwisselende Leden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen) en nam deel aan talrijke tentoonstellingen, salons en wedstrijden. Zo werd hij tweede bij de Prijs van Rome in 1909. In 1941 ontving hij nog de 'Grote Prijs van Plastieke Kunsten', een staatsprijs toegekend voor zijn ganse oeuvre. Dat oeuvre getuigt in de eerste plaats van een artistiek vakmanschap (materialenkennis) en – voor de architecturale sculptuur – van een weloverwogen inzicht in het doel en de mogelijkheden van het samengaan van beeldhouwkunst en architectuur. Stilistisch is er geen sprake van een revolutionair avant-gardisme maar eerder van een langzame en beperkte evolutie, van de golvende lijnvoering van de art nouveau uit zijn beginperiode, over de meer lineaire, hoekiger, abstractere art deco uit het interbellum tot de meer realistische weergave met rondere vormen na de Tweede Wereldoorlog.

Dat de originele gipsen modellen van deze beeldhouwwerken en reliëfs bewaard bleven in het gebouw is zeldzaam en verhoogt de artistieke waarde. Dit laatste is ook het geval door de nabijheid van het monument van de Gebroeders Van Eyck dat in 1912, 45 jaar vóór de realisatie van het provinciehuis, de uiterst succesvolle samenwerking tussen architect Valentin Vaerwyck en beeldhouwer Geo Verbanck inluidde (contextwaarde).

De glasramen werden uitgevoerd door twee Gentse glazeniers, César Vanhevele en Olivier Ganton, die behoren tot de laatste vertegenwoordigers van de rijke glazenierstraditie van het Gentse Sint-Lucasinstituut. César Vanhevele (1898-1956) is een relatief onbekend maar verdienstelijk glazenier die opgeleid werd aan het Gentse Sint-Lucasinstituut (waar hijzelf later ook les gaf) en in het atelier van Joseph Casier en Henri Coppejans (opvolgers van Jean-Baptiste Béthune). Rond 1927 startte hij met een eigen atelier en tussen 1933 en 1954 realiseerde hij minstens een 70-tal opdrachten, bijna allemaal religieus zoals de kapel van het OLV-ziekenhuis in Aalst (1935) en de kapel van de als monument beschermde verzorgingsinstelling "Het Strop van de Broeders van Liefde" in Gent (1949). Vooral zijn werk uit het interbellum getuigt van een zekere vernieuwing ten aanzien van de neogotische traditie. De glasramen die hij in 1954 ontwierp voor het provinciehuis zijn, net zoals de meeste andere werken die hij na de Tweede Wereldoorlog realiseerde, eerder conventioneel maar ze getuigen wel van degelijk ambachtswerk en van de erkenning die hij op dat moment genoot. Bovendien is het één van de zeldzame, niet-religieuze opdrachten die Vanhevele uitvoerde. Mogelijk verkreeg hij deze opdracht via Valentin Vaerwyck, aangezien hij al in 1918-1919 als twintigjarige de tweede prijs behaalde voor de decoratie van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Sint-Amandsberg (Oude Bareel) naar ontwerp van Valentin Vaerwyck.⁴⁰

Olivier Ganton groeide op in een familie van glazeniers. Zowel zijn vader Camille (1872-1946) als diens twee broers Paul (1879-1954) en Marcel (1880-1972) werden glazeniers, opgeleid aan de Sint-Lucasschool en Camille ook in het atelier van Gustave Ladon. Om het onderscheid te maken met het atelier van zijn broers doopte hij zijn eigen atelier Ganton-Defoin, aangezien zijn echtgenote (Elise Defoin) ook meewerkte in het atelier. Het atelier leverde glasramen over heel België en zelfs daarbuiten (Verenigd Koninkrijk - St. Helens, Duitsland, Nederland, Zwitserland en Belgisch Kongo). Nadat Camille in 1946 stierf, zette Olivier het atelier voort tot 1970. Eigen aan het oeuvre van Camille zijn de grootse en indrukwekkende composities met een rijk coloriet en figuren in levensechte houdingen. Na de Tweede Wereldoorlog zou de stijl van het huis Ganton echter grondige wijzigingen ondergaan, vooral onder economische druk.⁴¹

⁴⁰ VAN DAMME J. 2000, 98-105.

⁴¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2018: *Ganton-Defoin, Camille* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/persoon/10565> (geraadpleegd op 8 augustus 2018).

De vermelde beeldhouwwerken en glasramen passen in een ruimere **overheidspolitiek inzake kunst** die erin bestond om de integratie van kunstwerken aan te moedigen bij de wederopbouw van openbare gebouwen na de Tweede Wereldoorlog. De bedoeling was om zo de deelname van de burger aan kunst en cultuur te verhogen en kunstenaars te stimuleren en economisch te ondersteunen. Om die reden werd in België in 1947 een regentsbesluit uitgevaardigd die de oprichting voorzag van een Commissie van Advies Inzake Kunst en Kunstambachten bij de Regie der Gebouwen. Die keek toe op de integratie van kunst bij openbare werken en gebouwen die onder de bevoegdheid van het ministerie van Openbare Werken vielen, waaronder heel wat provinciehuizen.⁴² Een officiële percentageregeling – zoals in Nederland al sinds 1953 bestond – volgde echter pas in de jaren tachtig.⁴³ Mogelijk heeft deze commissie ook een rol gespeeld bij het beeldenprogramma van het provinciehuis in Gent. Maar aangezien Vaerwyck bij zijn gebouwen vaak beeldhouwwerken voorzag van Geo Verbanck en aangezien zijn eerste schetsen van het provinciehuis uit de jaren dertig al beeldhouwwerken tonen, lijkt de eventuele inbreng van deze adviescommissie hier niet doorslaggevend te zijn geweest.

2.1.3. Stedenbouwkundige waarde

Doordat het provinciehuis een volledig bouwblok omvat, vormt het een bepalend onderdeel van de stedenbouwkundige structuur van deze oudste wijk van Gent. Enerzijds kenmerkt het complex zich door de integratie in zijn omgeving, zowel wat het materiaalgebruik betreft (baksteen en natuursteen) als de hoogte van de verschillende vleugels die telkens aangepast is aan de breedte van de desbetreffende straten (heel laag aan de Jodenstraat, iets hoger aan de Gouvernamentstraat, en imposant aan de Henegouwenstraat en het François Laurentplein). Anderzijds bevat het complex enkele elementen die de bestaande stedenbouwkundige structuur accentueren zoals de inkompartij in de Gouvernamentstraat die een visuele afsluiting vormt van de Oranjeberg, en het veelhoekige torenvolume dat de hoek van de Gouvernamentstraat en de Henegouwenstraat markeert (en dat enkele decennia later hernomen werd bij het gebouw op de hoek van de Gouvernamentstraat en de Jodenstraat). De aandacht voor het stedenbouwkundige aspect van het complex blijkt ten slotte ook uit de traptoren met wijzerplaat in het midden van de vleugel van de Henegouwenstraat, die een tegengewicht vormt voor de toren van de Sint-Baafskathedraal en de torentjes van het Geeraard De Duivelsteen, gezien vanaf de Vlaanderenstraat (zie bijlage 5.4. documentatie, foto 58).

2.1.4. Historische waarde

Het provinciehuis heeft een hoge historische waarde als zetel van het **provinciebestuur en haar voorgangers**. De annexatie van de Zuidelijke Nederlanden bij Frankrijk in 1795 betekende een ingrijpende bestuurlijke revolutie: het gebied werd opgedeeld in negen departementen die bij decreet van 8 maart 1800 onder het bestuur kwamen van een vanuit Parijs benoemde prefect die het gezag van de moderne Franse staat vertegenwoordigde. Bij het vormen van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in 1815 werd beslist om de departementen te behouden onder de naam van provincies met aan het hoofd een gouverneur. In de grondwet van het onafhankelijke België (1831) werd deze situatie vastgelegd en door de Provinciewet van 1836 werden de werking en bevoegdheden van de provincies geregeld. Tijdens de daaropvolgende anderhalve eeuw nam het belang van het provinciebestuur (en bijhorend personeel) almaar toe, met een hoogtepunt in de periode na de Tweede Wereldoorlog, de periode waarin ook het provinciehuis in Gent werd opgetrokken.⁴⁴ Tot op heden werd in Oost-Vlaanderen nog geen enkel gebouw beschermd dat herinnert aan dat historisch belang van de provincie als bestuursniveau. Het provinciehuis heeft daarnaast ook een hoge historische waarde omdat het herinnert aan de **Tweede Wereldoorlog** en meer specifiek aan het bestuur van de bezetter (het

⁴² Zie: S.N. 1961, 1963 en 1965, s.p.

⁴³ MAEREVOET 2015: 31-32.

⁴⁴ CORNILLY 2013, 10-13 en 19-22.

Oberfeldkommandantur dat van 1940 tot 1944 op die plek gevestigd was), de oorlogsschade en vooral de wederopbouw. Herinneringen aan de Duitse bezetting van Vlaanderen tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn tot op heden slechts in beperkte mate beschermd. Uitzonderingen zijn de Dossin kazerne in Mechelen en het Fort van Breendonk. Ook de vernielingen van de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouwinitiatieven erna hebben in Vlaanderen tot op heden veel minder aandacht gekregen dan die van de Eerste Wereldoorlog. In Oostende werden enkele naoorlogse wederopbouwprojecten beschermd (het Postgebouw, het casino, de hippodroom, de Nieuwe Koninklijke Gaanderij, de Résidence Beau-site en een vuurtoren), in Leuven Het Tafelrond en de universiteitsbibliotheek (beide ook al na de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd) en het Openbaar Entrepot, en in Antwerpen het districtshuis van Merksem. In Oost-Vlaanderen werd tot op heden geen betekenisvolle wederopbouw van na de Tweede Wereldoorlog beschermd als monument.

2.1.5. Archeologische waarde⁴⁵

De omgeving van het provinciehuis maakt deel uit van de vroegmiddeleeuwse handelsnederzetting waarrond in de tweede helft van de negende eeuw een halfcirkelvormige gracht werd gegraven die onder andere langs de Jodenstraat liep en waarvan de wal mogelijk gesitueerd was op het perceel van het provinciehuis. Archeologisch onderzoek in meerdere steden toont aan dat de aanwezigheid van een oude wal in een historisch centrum een bewarend effect heeft gehad op de oudere, vaak prestedelijke of vroegstedelijke sporen, doordat die aarden wal meestal nooit volledig weggegraven is en zijn restant op deze manier oudere sporen beschermd heeft tegen latere ingrepen in de bodem. Om die reden heeft dit perceel een heel hoge potentiële archeologische waarde voor de vroegste (vroegmiddeleeuwse) geschiedenis van Gent, als één van de weinige overgebleven plaatsen binnen de stad. Tijdens de bouw van het provinciehuis in de jaren vijftig werd wel een ondergrondse parkeergarage aangelegd en om die reden is de omtrek van het complex vandaag grotendeels vastgesteld als een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Dit gaat echter niet op voor het volledige perceel. Met name aan de zijde van het François Laurentplein (voorkoer) en op de binnenplaats heeft dit perceel nog een groot archeologisch potentieel.

2.2. Motivering van het type bescherming

Het provinciehuis in Gent wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wgens de erfgoedwaarde(n)."

Dit type bescherming wordt gemotiveerd vanuit het belang van zowel het exterieur als het interieur van dit gebouw voor de erfgoedwaarde, en de aanwezigheid van cultuurgoederen.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Het volledige perceel valt binnen de afbakening omwille van de historische verbondenheid van het complex met het perceel. Aan de Jodenstraat, Gouvernementstraat en Henegouwenstraat volgt het gebouw de rooilijn, aan het François Laurentplein staat een waardevol hek op de rooilijn.

---

⁴⁵ Gebaseerd op de inbreng van Marie-Anne Bru (Stadsarcheologie Gent) en Anton Eryvynck en Koen De Groote (agentschap Onroerend Erfgoed).

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

Het onroerend goed is gelegen in een vastgestelde archeologische zone (Historische stadskern van Gent, ID 11888) maar ook deels in een vastgesteld gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (A-GB 02.03.2018). Het ligt ook in een UNESCO werelderfgoed bufferzone (Belfort, lakenhal en Mammelokker).

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Volgens het gewestplan (Gentse en Kanaalzone) heeft het perceel als hoofdbestemming CHE-zone ("woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde"). Daarnaast valt het perceel binnen het GRUP "Afbakening Grootstedelijk Gebied Gent".

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen. Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken. De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;

- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Archieven voor Moderne Architectuur (AAM), archief Jean Hebbelynck, dossier 244: provinciehotel in Gent.

Provinciearchief, KP93/1-9 & 79-85.

Rijksarchief, Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen, Griffie 347/7.

Stadsarchief Gent, foto's van de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten.

Stadsarchief Gent, Bouwaanvragen G12, 1950/G/1; 1953/G/24; 1959/G/1.

S.N. 1961, 1963 en 1965: *Arts et métiers d'art*, Brussel.

CORNILLY J. 2013: Ruimte voor bestuurders en ambtenaren, in: CORNILLY J., HELLEMANS B. & MIGOM S. (ed.), *Een huis voor de provincie*, Antwerpen, 8-24.

CULOT M. 1986: Jean Hebbelynck (1892-1971), in: CULOT M. & VAN LOO A. (ed.), *Musée des Archives d'Architecture Moderne. Collections*, Brussel, 250-258.

DE KORTE M. 2004: *Provinciehuizen. Categorieel onderzoek wederopbouw 1940-1965*, Zeist.

DEMEY A. 1991: *Van "gouvernement" tot "open provinciehuis"*, Gent.

DEMEY A. 1993: *Valentin Vaerwyck. Van Oud-Vlaendren tot nieuw provinciehuis*, Gent.

DEMEY A. 1995: *Geo Verbanck beeldhouwer*, Gent.

DEMEY A. 1996: Het provinciehuis van Oost-Vlaanderen te Gent, *het Tijdschrift van het Gemeentekrediet* 50.4, 5-21.

DE SPIEGELAERE A. 2014: *Tussen traditionalisme en modernisme: een monografie over architect Jean Hebbelynck (1892-1971)*, onuitgegeven masterverhandeling vakgroep Kunstwetenschappen UGent.

DUBOIS M. & POULAIN N. 2016: Jean Hebbelynck in Gent, *Interbellum* 36.3, 7-18.

HEBBELYNCK J. 1961: Notice sur le Chevalier Valentin Vaerwyck, *Académie Royale de Belgique. Annuaire pour 1961* 127, 38-68.

JANSSENS S. 1992: Het "Koninklijk atheneum Voskenslaan" te Gent, *Ghendtsche Tydinghen* 21.6, 361-369.

MAEREVOET L. 2015: *Sociale huisvesting anders bekeken. Monumentale kunst in sociale huisvesting 1945-1985*, onuitgegeven masterverhandeling Kunstwetenschappen, UGent.

MIGOM S. 2013: De eerste 150 jaar, in: CORNILLY J., HELLEMANS B. & MIGOM S., *Een huis voor de provincie*, Antwerpen, 34-106.

PIETERS H. 2012: *Bouwen voor de natie: de Albertina op de Brusselse Kunstberg als monumentaal totaalproject*, Gent.

SEVERIN M.F. 1973: Notice sur Jean Hebbelynck, membre de l'Académie, *Annuaire de l'Académie Royale de Belgique*, Brussel, 319-334.

VAN DAMME J. 2000 : César Vanhevele. Voorzichtig vernieuwer van de glasschilderkunst, in: *Monumentenzorg en cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1999*, Gent, 98-105.

S.N. 2015: *Jean Hebbelynck* [online], http://nl.wikisage.org/wiki/Jean_Hebbelynck (geraadpleegd op 7 juni 2018).

VAN DAMME G. 2017: *Werk van Geo Verbanck (1881-1961) in de Gentse publieke ruimte* [online], <http://geertvandamme.blogspot.be/2017/12/werk-van-geo-verbanck-1881-1961-in-de.html> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Cultuurgoeederen

De voor bescherming voorgedragen cultuurgoeederen zijn in een afzonderlijke bijlage bij het ministerieel besluit opgenomen (bijlage 3). Deze bijlage bevat zowel een oplijsting van de cultuurgoeederen, een beschrijving als een motivatie.

5.4. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk beschermingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastralmutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.